

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
Agjencia Kombëtare e Arsimit, Formimit Profesional dhe Kualifikimeve

SKELETKURRIKULI

Për Drejtimin Mësimor

“BUJQËSI”

Niveli III
(1 vjeçar)

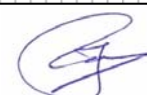
Kodi: H-III-12

Miratoi:

MINISTRI

MYQEREM TAJAJ

Tiranë, 2012

Përmbajtja:

I. Qëllimet e arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

II. Profili profesional i nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

1. Kërkesat e pranimit të nxënësve në arsimin profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.
2. Kompetencat e përgjithshme të nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.
3. Kompetencat profesionale të nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.
4. Mundësitë e punësimit dhe të arsimimit të mëtejshëm në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

III. Plani mësimor për drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

IV. Udhëzime për planin mësimor.

V. Udhëzime për procesin mësimor.

VI. Udhëzime për vlerësimin dhe provimet.

VII. Të dhëna për certifikatën që fitohet në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

VIII. Programet e përgjithshme të lëndëve teorike profesionale.

IX. Përshkruesit e moduleve të praktikës profesionale të detyruar.

I. Qëllimet e arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Qëllimi kryesor i arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III, është *“zhvillimi i personalitetit të nxënësve për të jetuar në përshtatje me botën që i rrethon dhe përgatitja e tyre për t’u punësuar në veprimtaritë profesionale që lidhen drejtpërdrejt me prodhimin bujqësor dhe blegtoral, si dhe për të vijuar arsimimin dhe formimin në nivele më të larta”*.

Për të realizuar këtë, shkolla profesionale u krijon nxënësve:

- mundësi të përshtatshme për të nxënë, pavarësisht nga gjinia, raca, besimi dhe aftësitë;
- mundësi për të gjithë, për të zhvilluar kompetencat profesionale, të bazuara në njohuritë, shprehitë, qëndrimet dhe vlerat, të mjaftueshme për të lehtësuar punësimin dhe përparimin drejt formimit profesional dhe arsimit të mëtejshëm;
- mbështetje për t’u njohur me parimet e zhvillimit të qëndrueshëm, me rregullat e sigurimit teknik e të ruajtjes së mjedisit në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe për t’i zbatuar ato me rreptësi;
- mbështetje për t’u njohur me teknologjitë e proceset teknologjike bashkëkohore e të perspektivës, që lidhen me kualifikimin profesional përkatës;
- mbështetje për të zhvilluar ndjenjën e disiplinës dhe përgjegjësisë, kuriozitetin intelektual dhe profesional, aftësitë sipërmarrëse dhe menaxhuese, si dhe vlerat morale;
- mbështetje për t’u zhvilluar psikologjikisht dhe fizikisht, për të përballuar vështirësitë që do të ndeshin gjatë veprimtarive të ardhshme profesionale dhe akademike;
- mbështetje për të zhvilluar frymën e tolerancës dhe të mirëbesimit nëpërmjet përvojës së punës.

II. Profili profesional i nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

1. Kërkesat e pranimit të nxënësve në arsimin profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Në shkollat që ofrojnë arsimin profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III kanë të drejtë të regjistrohen të gjithë të rinjtë që:

- kanë mbaruar arsimin profesional në një nga profilet e nivelit II të drejtimin mësimor “Bujqësi”;
- janë të aftë fizikisht dhe mendërisht të përballojnë kërkesat e këtij niveli të arsimit profesional.
- kanë aftësi të kufizuara, por për të cilët shkolla krijon kushte dhe përshtat programin në përputhje me paaftësitë që shfaqin.

Në raste të veçanta kur kërkesat për të ndjekur këtë shkollim janë më të larta se kapacitetet reale të këtyre shkollave, atëherë, MASH përgatit udhëzime të veçanta me kritere të posaçme pranimi për këto shkolla.

2. Kompetencat e përgjithshme të nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III, nxënësi do të zotërojë këto kompetenca të përgjithshme kryesore:

- Të komunikojë në mënyrë korrekte me shkrim e me gojë për të shprehur mendimet e ndjenjat e tij dhe për të argumentuar opinionet për çështje të ndryshme.

- Të përdorë burime dhe teknika të ndryshme të grumbullimit dhe të shfrytëzimit të informacioneve të nevojshme për zhvillimin e tij personal dhe profesional.
- Të nxisë potencialin e tij të brendshëm në kërkim të vazhdueshëm për zgjidhje të reja më efektive.
- Të angazhohet fizikisht, mendërisht dhe emocionalisht në kryerjen e detyrave të ndryshme në kontekstin profesional, personal dhe shoqëror.
- Të respektojë rregullat dhe parimet e një bashkëjetese demokratike në kontekstin e integriteteve lokale, rajonale dhe ndërkombëtare.
- Të manifestojë guxim dhe aftësi sipërmarrëse e menaxhuese për të ardhmen e tij.
- Të tregojë vetëkontroll dhe përshtatshmëri gjatë ushtrimit të veprimtarive të tij.
- Të organizojë drejt procesin e të nxënësve të tij dhe të shfaqë gadishmërinë dhe vullnetin për të nxënë gjatë gjithë jetës.
- Të respektojë parimet e punës në grup dhe të bashkëpunojë aktivisht në arritjen e objektivave të pranuar.
- Të vlerësojë dhe vetvlerësojë nisur nga kritere të drejta si bazë për të përmirësuar dhe çuar më tej arritjet e tij.

3. Kompetencat profesionale të nxënësve në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III, nxënësi do të jetë i aftë të zhvillojë më tej kompetencat profesionale të fituara në njërin nga profilet mësimore të nivelit II, si dhe të ushtrojë kompetenca të tjera profesionale, si më poshtë:

- Të hartojë një plan-biznesi që lidhet me veprimtaritë profesionale të një biznesi të vogël bujqësor.
- Të kryejë llogaritje ekonomike që lidhen me veprimtaritë profesionale të një biznesi të vogël bujqësor.
- Të menaxhojë burimet njerëzore, materiale dhe financiare gjatë veprimtarive profesionale të një biznesi të vogël bujqësor.
- Të interpretojë, plotësojë dhe përgatisë dokumentacion që lidhen me veprimtaritë profesionale të një biznesi të vogël bujqësor.
- Të zbatojë bazën ligjore që i referohet veprimtarive profesionale bujqësore.
- Të zbatojë parimet e etikës gjatë ushtrimit të veprimtarive profesionale bujqësore.
- Të zbatojë standardet teknike në fushën e prodhimit bujqësor dhe blegtoral.
- Të zbatojë procedurën për hapjen e një biznesi bujqësor.
- Të blejë mallra e shërbime për fermën bujqësore.
- Të shesë mallra/produkte e shërbime të fermës bujqësore.
- Të zhvillojë marketingun e produkteve bujqësore e blegtorale dhe nënprodukteve të tyre.
- Të përdorë teknologjinë e informimit dhe komunikimit në fushën e prodhimit bujqësor dhe blegtoral.
- Të ndjekë ruajtjen e pjellorisë së tokës për mosdegradimin e saj.
- Të ndjekë prodhimin bujqësor të bimëve të arave, drurëve frutorë, perimeve etj.
- Të ndjekë luftën e integruar të sëmundjeve dhe dëmtuesve në kulturat bujqësore.
- Të vlerësojë tokën bujqësore për prodhim BIO.
- Të zbatojë rregullat e sigurisë në punë dhe të mbrojtjes së mjedisit gjatë kryerjes së veprimtarive bujqësore.

4. Mundësitë e punësimit dhe të arsimimit të mëtejshëm në përfundim të arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Përfundimi me sukses i arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III, e pajis nxënësin me Diplomën e Maturës Shtetërore Profesionale, si dhe me Certifikatën e teknikut/menaxherit të ekonomive bujqësore. Ky kualifikim i jep nxënësit mundësinë që t'i drejtohet tregut të punës për punësim në sektorin e bujqësisë. Gjithashtu, nxënësi mund të vetëpunësohet në kuadrin e një biznesi individual në fushën e bujqësisë. Me përfundimin e këtij niveli, nxënësi ka mundësi për vazhdimin e arsimit profesional në nivelin pas të mesëm ose në nivelin e studimeve universitare.

III. Plani mësimor për drejtimin “Bujqësi”, niveli III.

Plani mësimor për drejtimin “Bujqësi”, niveli III.			
Nr	Kodi	Lëndët dhe modulet mësimore	Orët javore/vjetore
			Klasa 13
A.		Lëndët e përgjithshme (Gjithsej)	15/17 (510/578)
1		Gjuhë shqipe dhe letërsi	2
2		Gjuhë e huaj	2
3		Gjuhë e huaj 2 (me zgjedhje të lirë)	(2)
4		Histori	2
5		Gjeografi	2
6		Matematikë	2
7		Biologji	2
8		Teknologji informimi e komunikimi	1
9		Lëndë me zgjedhje të detyruar (Fizikë; Kimi; Biologji; Histori arti)	2
B.		Lëndët profesionale (Gjithsej)	9 (306)
1	L-17-197-11	Bazat e sipërmarrjes	2
2	L-05-198-12	Mjedisi dhe zhvillimi i qëndrueshëm	1
3	L-17-283-12	Kontabilitet dhe ligjshmëri bujqësore	2
4	L-14-284-12	Përmirësimi ujqor dhe sistemimi i tokave	1
5	L-14-285-12	Bazat e bujqësisë organike	2
6	L-14-286-12	Drejtim fermash bujqësore	1
C.		Module të detyruar të praktikës profesionale (Gjithsej)	6 (204)
1	M-17-841-12	Hapja e një biznesi bujqësor	33
2	M-17-842-12	Blerja e mallrave për fermën bujqësore	33
3	M-17-843-12	Shitja e mallrave dhe e shërbimeve bujqësore	36
4	M-14-844-12	Zbatimi i planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi	69
5	M-14-845-12	Vlerësimi i tokës për prodhim BIO	33
		Gjithsej A+B+C	30/32 (1020/ 1088)

IV. Udhëzime për planin mësimor

Në klasën 13, viti shkollor ka gjithsej 36 javë (34 javë mësimore + 2 javë provime).

Një javë mësimore ka jo më shumë se 32 orë mësimore (teorike dhe praktike).

Një orë mësimore zgjat 45 minuta.

Kurrikuli i arsimit profesional në drejtimin “Bujqësi”, niveli III, përbëhet nga 3 grupe elementesh kurrikulare:

- Lëndët e kulturës së përgjithshme, të përbashkëta për drejtimet e ndryshme të këtij niveli (programet e detajuara të tyre jepen në një dokument të veçantë të MASH).
- Lëndët e kulturës profesionale (programet e përgjithshme janë pjesë e këtij skeletkurrikuli).
- Modulet e praktikave profesionale të detyruara (përshkruesit e tyre janë pjesë e këtij skeletkurrikuli).

Rekomandohet që modulet e praktikës profesionale të realizohen në ndarje ditore 3 orëshe ose 6 orëshe.

V. Udhëzime për procesin mësimor.

Mësuesit e lëndëve teorike profesionale dhe instruktorët e moduleve të praktikave profesionale duhet të përzgjedhin dhe përdorin forma dhe metoda mësimdhënieje të tilla që të nxisin maksimalisht të nxënësit aktiv të nxënësve dhe të çojnë në krijimin e ta, të kompetencave profesionale dhe menaxheriale, të plota dhe të qëndrueshme.

E rëndësishme është që *planifikimi i mësimdhënies* të bazohet në një proces analize fillestare, i cili të marrë parasysh faktorë të tillë të rëndësishëm si, niveli i përgatitjes së nxënësve në hyrje, përmbajtja e hollësishme e lëndëve profesionale dhe e moduleve të praktikave profesionale të parashikuara dhe shkalla e integritit të tyre, objektivat konkretë që do të arrihen, mundësitë reale që ka shkolla për realizimin e veprimtarive mësimore etj. Për këtë planifikim duhet një bashkëpunim i ngushtë i të gjithë personelit mësimdhënës dhe drejtues të shkollës.

Elementi kyç për arritjen e suksesit në një proces të nxëni, është *motivimi i nxënësve*. Njohja e vazhdueshme e nxënësve me shkallën e përbushjes së objektivave nga ana e tyre përbën një mekanizëm të fuqishëm motivimi, i cili duhet të shihet me përparësi nga mësuesit.

Një element tjetër që ndihmon suksesin është *integrimi i teorisë me praktikën* e profesionit. Parimi i “të nxënësit duke bërë” duhet të gjejë vendin e duhur në procesin e të mësuarit në shkollat profesionale të drejtimit mësimor “Bujqësi”, niveli III.

Mësuesit dhe instruktorët duhet të përdorin metoda të tilla të të mësuarit që zhvillojnë jo vetëm njohuritë teorike, shkathtësitë dhe shprehitë praktike të nxënësve, por edhe qëndrimet e tyre ndaj jetës, punës dhe shoqërisë në përgjithësi. *Puna në grup* dhe *Puna me projekte* janë dy nga format bazë të organizimit të mësimit (teorik ose praktik) për të zhvilluar *kompetencat kyçe*, të nevojshme për zgjidhjen e problemeve që kanë të bëjnë me veprimtarinë profesionale në veçanti dhe jetën e profesionistit të ardhshëm, në përgjithësi. Rekomandohet përdorimi i metodës së “*lojës me role*”, ku nxënësve tu jepen përgjegjësi në kryerjen e funksioneve menaxhuese dhe drejtuese.

Një parim tjetër që duhet respektuar nga mësuesit dhe instruktorët është fakti që *të nxënësit nuk ndodh vetëm në mjediset e shkollës, por edhe jashtë tyre*. Dhënia e detyrave dhe puna kërkimore e pavarur e nxënësve ka një ndikim të dukshëm në formimin e tyre si profesionistë të ardhshëm të drejtimit profesional “Bujqësi”.

Në rastin e nxënësve me aftësi të kufizuara, mësuesit duhet të përshtasin programet e lëndëve

dhe përshkruesit e moduleve në përputhje me mundësitë e tyre, si dhe të krijojnë kushte për zbatimin e tyre.

VI. Udhëzime për vlerësimin dhe provimet përfundimtare.

Vlerësimi vjetor i nxënësve në lëndët teorike profesionale dhe modulet e praktikave profesionale bëhet nga vetë mësuesit dhe instruktorët përkatës, me metoda dhe instrumente vlerësimi të përgatitura ose përzgjedhura nga vetë ata. Vlerësimi i nxënësve të bëhet me nota (4-10) si për lëndët teorike, ashtu edhe për modulet praktike, si gjatë vitit, ashtu edhe në provimet përfundimtare.

Në përfundim të klasës së 13-të, nxënësi i arsimuar në drejtimin mësimor “Bujqësi”, niveli III, i nënshtrohet provimeve të Maturës Shtetërore Profesionale si dhe Provimit të Praktikës Profesionale të Integruar, sipas Udhëzimeve të MASH.

VII. Të dhëna për çertifikatën që fitohet në përfundim të arsimit profesional në drejtimin mësimor “Bujqësi”, niveli III.

Me përfundimin e suksesshëm të arsimit profesional në drejtimin mësimor “Bujqësi”, niveli III, shkolla profesionale e pajis nxënësin me Diplomën e Maturës Shtetërore Profesionale, si dhe me si dhe me Çertifikatën e teknikut/menaxherit të ekonomive bujqësore, të cilat njihen në territorin e Republikës së Shqipërisë. Sipas modeleve të miratuara nga MASH, këto dëshmi përmbajnë:

a) Të dhënat për nxënësin, shkollën, vitin e përfundimit, kualifikimin e fituar, etj.

b) Të dhëna për rezultatet e arritura nga nxënësi:

- rezultatet në lëndët e përgjithshme, lëndët profesionale dhe modulet profesionale të klasës 13-të;

- rezultatet e provimeve të Maturës Shtetërore Profesionale dhe të Praktikës Profesionale të Integruar.

VIII. Programet e përgjithshme të lëndëve teorike profesionale.

1. Lënda “Bazat e sipërmarrjes” (L-17-197-11). Kl. 13 – 68 orë

- Synimet e lëndës “Bazat e sipërmarrjes”, kl. 13.

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Bazat e sipërmarrjes”, kl.13, nxënësit duhet:

- Të shpjegojnë lidhjen dhe ndryshimin midis sipërmarrjes dhe menaxhimit.
- Të shpjegojnë kuptimin filozofik të kompanisë dhe misionin i saj në tregun e biznesit.
- Të përshkruajnë aktivitetet e biznesit të kryera nga sipërmarrësit në menaxhimin e biznesit.
- Të fitojnë aftësitë themelore dhe teknikat për të udhëhequr dhe menaxhuar një biznes në kontekst të kërkesave aktuale shoqërore.
- Të dallojnë tiparet dhe aftësitë menaxheriale që lidhen me punën e suksesshme sipërmarrëse.
- Të shpjegojnë funksionet dhe teknikat e menaxhimit.
- Të shpjegojnë kuptimin dhe nevojën për menaxhimin e burimeve njerëzore (personelit).
- Të menaxhojnë stafin profesional, duke promovuar talentet dhe zhvillimin e mundësive të karrierës.
- Të dallojnë konceptet, sistemet, dhe mjetet e nevojshme për sigurimin, ruajtjen, vlerësimin dhe shpërndarjen e informacionit për vendim-marrjen në biznes.
- Të shpjegojnë nevojën e vlerësimit të tregut dhe dobinë e marketingut në biznes, si dhe mënyrën për të arritur objektivat e tij.
- Të shpjegojnë konceptet financiare dhe mjetet e përdorura për menaxhimin financiar.
- Të hartojnë një plan efektiv biznesi sipas profilit përkatës.
- Të përshkruajnë procesin e financimit nëpërmjet krijimit të planit të biznesit dhe analizën e burimeve të financimit.
- Të vlerësojnë qëndrueshmërinë ekonomike për të ardhmen e kompanisë.
- Të dallojnë kuadrin ligjor dhe detyrimet përkatëse si pjesë aktive e vendimarrjes në një biznes.

- Përmbajtjet e përgjithshme të lëndës “Bazat e sipërmarrjes”, kl.13 - 68 orë

Tema 1	Sipërmarrja dhe menaxhimi	4 orë
Tema 2	Sipërmarrja dhe biznesi	5 orë
Tema 3	Aftësitë menaxheriale	8 orë
Tema 4	Funksionet dhe teknikat e menaxhimit	5 orë
Tema 5	Menaxhimi i burimeve njerëzore	7 orë
Tema 6	Menaxhimi i informacionit	6 orë
Tema 7	Menaxhimi marketing	5 orë
Tema 8	Menaxhimi financiar	9 orë
Tema 9	Zhvillimi i një plani biznesi	7 orë
Tema 10	Objektivat e biznesit dhe treguesit e menaxhimit	7 orë
Tema 11	Kuadri ligjor dhe taksat	5 orë

Lënda “Mjedisi dhe zhvillimi i qëndrueshëm” (L-05-198-12). Kl.13 – 34 orë

- **Synimet e lëndës “Mjedisi dhe zhvillimi i qëndrueshëm”, kl. 13.**

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Mjedisi dhe zhvillimi i qëndrueshëm”, kl.13, nxënësit duhet:

- Të shpjegojnë kuptimin për “mjedisin” dhe “mbrojtjen e mjedisit”.
- Të shpjegojnë kuptimin për “zhvillimin e qëndrueshëm”
- Të tregojnë se si ndikon veprimtaria e njeriut në mjedisin rrethues.
- Të përshkruajnë burimet kryesore të mjedisit jetësor.
- Të analizojnë marrëdhëniet midis zhvillimeve demografike dhe mjedisit jetësor.
- Të tregojë dhe japin shembuj të ndikimit të mbetjeve në mjedisin jetësor
- Të përshkruajnë mekanizmat e monitorimit të burimeve mjedisore.
- Të përshkruajnë kuadrin ligjor dhe institucional ndërkombëtar, kombëtar dhe vendor në lidhje me mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm
- Të përshkruajnë sistemet e menaxhimit të mjedisit.
- Të hulumtojnë dhe analizojnë problemet mjedisore në mjedisin vendor.
- Të planifikojnë dhe realizojnë veprimtari praktike për mbrojtjen e mjedisit vendor.

- **Përmbajtjet e përgjithshme të lëndës “Mjedisi dhe zhvillimi i qëndrueshëm”, kl.13 - 34 orë**

Tema 1	Njohuri të përgjithshme për mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm	2 orë
Tema 2	Burimet kryesore të mjedisit dhe degradimi mjedisor	3 orë
Tema 3	Ndikimi i veprimtarisë së njeriut në mjedis.	3 orë
Tema 4	Zhvillimet demografike dhe mjedisi	4 orë
Tema 5	Shoqëria e konsumit dhe mbetjet	4 orë
Tema 6	Monitorimi i burimeve mjedisore	4 orë
Tema 7	Kuadri ligjor dhe institucional për mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm.	2 orë
Tema 8	Sistemet e menaxhimit të mjedisit	3 orë
Tema 9	<u>Veprimtari praktike</u> për analizën e problemeve dhe planifikimin e nismave mjedisore në nivel lokal.	3 orë
Tema 10	<u>Veprimtari praktike</u> për mbrojtjen e mjedisit lokal	6 orë

3. Lënda “Kontabilitet dhe ligjshmëri bujqësore” (L-17-283-12). Kl. 13 – 68 orë

- **Synimet e lëndës “Kontabilitet dhe ligjshmëri bujqësore”, kl. 13.**

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Kontabilitet dhe ligjshmëri bujqësore”, kl. 13 nxënësi duhet:

- Të përshkruajë objektin e veprimtarisë së kontabilitetit, detyrat, qëllimet dhe parimet e tij.
- Të dallojë konceptet: “pasuri”, “detyrim” dhe “kapital” të ndërrmarrjes bujqësore.
- Të krahasojë konceptin e bilancit me atë të inventarit.
- Të zbërthejë bilancin në llogari aktive dhe pasive.
- Të zbatojë metodën e rregjistrimit të dyfishtë në rregjistrimin e veprimeve ekonomike.

- Të kryejë rregjistrimet në llogaritë e të ardhurave dhe shpenzimeve.
- Të rregjistrojë në llogaritë përkatëse shitjet dhe blerjet e kryera.
- Të përshkruajë nocionin e vlerës së shtuar dhe përbërjen e saj.
- Të rregjistrojë në kontabilitet shlyrjen e detyrimit ndaj shtetit për t.v.sh.
- Të kryejë rregjistrimet kontabël të shpenzimeve të lindura gjatë shitjes dhe blerjes si dhe lëvizjen e ambalazheve.
- Të llogarisë uljen e vlerës së aktiveve të qëndrueshme me metoda të ndryshme.
- Të përshkruajë procedurën e mbylljes së llogarisë private.
- Të spërshkruajë rregjistrimet kontabël në fushën e personelit dhe qarkullimin e pagesave.
- Të përshkruajë procedurën e plotë që çon në hartimin e bilancit përfundimtar.
- Të përshkruajë doemosdoshmërinë e analizës dhe vlerësimit të mbylljes vjetore.
- Të tregojë ku konsiston analiza e bilancit.
- Të përshkruajë parimet, burimet, sistemet dhe subjektet e së drejtës.
- Të përshkruajë kuptimin e së drejtës agrare, raportin e saj me degët e tjera të së drejtës.
- Të përshkruajë ç'është prona dhe elementët e së drejtës së pronësisë.
- Të përshkruajë bashkëpronësinë dhe shpronësimin.
- Të përshkruajë uzufuktin dhe servitutin.
- Të përshkruajë kontratat dhe llojet e kontratave.
- Të përshkruajë qeranë e tokës bujqësore, livadheve dhe kullotave.
- Të përshkruajë kuptimin, rëndësinë, shfrytëzimin e pyjeve, fondin pyjor si dhe regjimin juridik të ujërave.

• **Përmbajtja e përgjithshme e lëndës “Kontabilitet dhe ligjshmëri bujqësore”, kl.13 – 68 orë**

Tema 1	Detyrat e kontabilitetit, inventarizimi dhe bilanci në bujqësi	5 orë
Tema 2	Pasqyrimi kronologjik i veprimeve ekonomike bujqësore	5 orë
Tema 3	Llogaritë e rezultatit dhe llogaritë e mallrave	10 orë
Tema 4	Tatimi mbi vlerën e shtuar	4 orë
Tema 5	Rregjistrimet e tjera për blerjet dhe shitjet	4 orë
Tema 6	Aktivet e qëndrueshme dhe rregjistrimet që lidhen me to	4 orë
Tema 7	Lista e llogarive, plani kontabël dhe llogaritë private	3 orë
Tema 8	Rregjistrimet kontabël në fushën e personelit dhe qarkullimi i pagesave.	9 orë
Tema 9	Mbyllja vjetore dhe analiza e bilancit	6 orë
Tema 10	Parimet, burimet, sistemet dhe subjektet e së drejtës	3 orë
Tema 11	Kuptimi i së drejtës agrare, raporti i saj me degët e tjera të së drejtës	2 orë
Tema 12	Prona dhe elementët e së drejtës së pronësisë	2 orë
Tema 13	Bashkëpronësia dhe shpronësimi	2 orë
Tema 14	Uzurfrukti dhe servituti	2 orë
Tema 15	Kontratat llojet e kontratave	2 orë
Tema 16	Qeraja e tokës bujqësore, livadheve dhe kullotave	2 orë
Tema 17	Kuptimi, rëndësia, shfrytëzimi i pyjeve, fondi pyjor si dhe regjimi juridik i ujërave	3 orë

4. Lënda “Përmirësimi uJOR dhe sistemimi i tokave” (L-14-284-12). Kl. 13 – 34 orë

• Synimet e lëndës “Përmirësimi uJOR dhe sistemimi i tokave”, kl. 13.

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Përmirësimi uJOR dhe sistemimi i tokave”, kl.13, nxënësit duhet:

- Të përshkruajnë rëndësinë dhe faktorët që ndikojnë në ujitje.
- Të tregojnë format e ujit në tokë dhe marrëdhëniet tokë-ujë-bimë.
- Të përshkruajnë elementet bazë të përcaktimit të nevojave të bimës për ujë.
- Të përshkruajnë dukurinë e infiltrimit, si dhe marrëdhëniet midis ritmit të infiltrimit dhe furnizimit të tokës me ujë.
- Të përshkruajnë ç’është evapotranspirimi dhe faktorët që ndikojnë në të.
- Të llogarisin normën agronomike të ujitjes.
- Të theksojnë cilat janë treguesit më të rëndësishëm që përcaktojnë cilësinë e ujit.
- Të rendisin mënyrat e ndryshme të ujitjes së bimëve.
- Të përshkruajnë faktorët që përcaktojnë nevojat për kullim.
- Të përshkruajnë ujrat nëntokësore dhe rëndësinë e njohjes së tyre.
- Të theksojnë detyrën e rrjetit kullues.
- Të llogarisin prurjen që largon rrjeti kullues nga toka bujqësore.
- Të bëjnë skemën e rrjetit të kanale kulluese për një sipërfaqe toke të dhënë.
- Të përshkruajnë rolin e drenazhimit në kullimin e tokave.
- Të rendisin llojet e drenave.
- Të përshkruajnë zbatimin praktik të drenazhimit të tokave bujqësore.
- Të përshkruajnë hartat dhe planet topografike, si dhe mënyrat e orientimit të hartave.
- Të rendisin faktorët që ndikojnë në gërryerjen e tokës.
- Të përshkruajnë rëndësinë e sistemimit të tokës dhe rolin e raportit ujë-ajër-tokë.
- Të analizojnë llojet e sistemimit sipërfaqësor.
- Të bëjnë dallimin midis sistemimit kurriz dhe rrafsh të tokës.
- Të përshkruajnë rolin e sistemimit ekstensiv të tokave të pjerrta.
- Të rendisin format e sistemimit ekstensiv.
- Të përshkruajnë rolin që kanë brezaret në tokat e pjerrëta.
- Të analizojnë elementet përbërës të brezares.
- Të përshkruajnë sistemet e kullimit dhe ujitjes së brezareve.
- Të përshkruajnë mënyrat e piktimit dhe teknikat e ndërtimit të brezareve.

• Përbajtjet e përgjithshme të lëndës “Përmirësimi uJOR dhe sistemimi i tokave”, kl.13 - 34 orë

	<i>Për ujitjen e tokave bujqësore</i>	
Tema 1	Faktorët që ndikojnë në përmirësimin uJOR dhe marrëdhëniet tokë-ujë-bimë	3 orë
Tema 2	Nevojat e bimës për ujë dhe evapotranspirimi	2 orë
Tema 3	Norma agronomike e ujitjes dhe cilësia e ujit për ujitje	2 orë
Tema 4	Mënyrat e ujitjes	5 orë
	<i>Për kullimin e tokave bujqësore</i>	
Tema 5	Nevojat për kullim, filtrimi dhe matja e nivelit të ujit nëntokësor	3 orë
Tema 6	Rrjetet kulluese dhe drenazhimi	5 orë
	<i>Për sistemimin e tokave bujqësore</i>	

Tema 7	Njohuri për hartat dhe planet topografike	2 orë
Tema 8	Gërryerja e tokës nga uji dhe era dhe faktorët ndikues të saj	2 orë
Tema 9	Sistemimi sipërfaqësor kurriz dhe rrafsh i tokave bujqësore	5 orë
Tema 10	Sistemimi ekstensiv dhe intensiv i tokave të pjerrëta	5 orë

5. Lënda “Bazat e bujqësisë organike” (L-14-285-12). Kl. 13 – 68 orë

- **Synimet e lëndës “Bazat e bujqësisë organike”, kl. 13.**

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Bazat e bujqësisë organike”, kl.13, nxënësit duhet:

- Të përkufizojnë konceptin “bujqësi organike”.
- Të përshkruajnë rëndësinë e bujqësisë organike në ditët e sotme.
- Të theksojnë përfitimet ekonomike, shëndetësore dhe ekologjike nga bujqësia organike.
- Të përshkruajnë burimet natyrore të bujqësisë organike si: toka, uji, plehrat, klima etj.
- Të përshkruajnë masat biologjike për ruajtjen e pjellorisë së tokës.
- Të përshkruajnë ndikimet e ujit dhe mbeturinave të tij në bujqësinë organike.
- Të përshkruajnë agroteknologjinë e prodhimit organik duke përfshirë farën si material gjenetik, masat agroteknike të procesit biologjik nga fara te produkti, si dhe mbrojtjen e integruar në bujqësi.
- Të bëjnë dallimin prodhimet *BIO* nga *OMGJ*.
- Të përshkruajnë mënyrat e përfutimit të *OMGJ*-ve nëpërmjet mutacioneve natyrore, trajtimeve kimike të farës, si dhe trajtimeve të farës me rrezatim.
- Të përshkruajnë se si bëhen kontrolli i barërëve të këqinj.
- Të përshkruajnë praktikatat e mbarështimit të kafshëve në ferma organike.
- Të përshkruajnë bazat e të ushqyerit organik, dhe ndikimet e tij në produktet blegtorale.
- Të përshkruajnë shëndetin natyral të kafshëve.
- Të përshkruajnë mënyrën e rritjes së gjallesave ujore (akuakulturën).
- Të theksojnë karakteristikat e bujqësisë tradicionale në vendin tonë.
- Të përshkruajnë rrugët e transformimit të bujqësisë tradicionale në organike.
- Të përshkruajnë procesin e projektimit të një ferme organike sipas zonave klimaterike.
- Të përshkruajnë rëndësinë ekonomike dhe mjedisore të kultivimit të bimëve pa tokë.
- Të theksojnë mënyrat e kultivimit të bimëve pa tokë.
- Të përshkruajnë mënyrën e kultivimit të bimëve në ujë, pa tokë – hidroponia.
- Të përshkruajnë mënyrën e kultivimit të bimëve në ajër, pa tokë dhe pa ujë – aeroponia.
- Të përshkruajnë rëndësinë e njohjes së legjislacionit të prodhimeve *BIO*.
- Të theksojnë legjislacionin e certifikimit dhe të tregëtimit të produkteve organike.
- Të përshkruajnë mënyrat e tregëtimit të produkteve organike.
- Të theksojnë mundësitë potenciale të zhvillimit të bujqësisë organike në Shqipëri, në format e agroturizmit, bujqësisë ekologjike dhe sportive.

- **Përmbajtjet e përgjithshme të lëndës “Bazat e bujqësisë organike”, kl.13 - 68 orë**

Tema 1	Kuptimi, rëndësia dhe përparësitë e bujqësisë organike	4 orë
Tema 2	Burimet natyrore dhe administrimi i tyre	10 orë
Tema 3	Agroteknologjia e prodhimit organik	10 orë
Tema 4	Larmia biologjike	3 orë
Tema 5	Organizmat e modifikuara gjenetikiisht (<i>OMGJ</i>)	2 orë

Tema 6	Mbarështrimi organik i kafshëve. Akuakultura organike	7 orë
Tema 7	Kalimi nga bujqësia tradicionale në organike	7 orë
Tema 8	Kultivimi i bimëve pa tokë.	4 orë
Tema 9	Legjislacioni dhe rregullat e certifikimit dhe tregëtimit të prodhimeve <i>BIO</i>	5 orë
Tema 10	Mundësitë potenciale të zhvillimit të bujqësisë organike në Shqipëri	3 orë
Tema 11	Vizitë mësimore për njohjen konkrete të fermave organike në rajon	6 orë
	Veprimtari praktike për rritjen e ndjeshmërisë dhe interesit të komunitetit rajonal për bujqësinë organike dhe prodhimet <i>BIO</i> .	7 orë

6. Lënda “Drejtimit fermash bujqësore” (L-17-286-12). Kl. 13 – 34 orë

• Synimet e lëndës “Drejtimit fermash bujqësore”, kl.13

Në përfundim të trajtimit të lëndës “Drejtimit fermash bujqësore” kl.13 nxënësi duhet:

- Të përshkruajë kuptimin dhe klasifikimin e drejtimit të fermave bujqësore.
- Të përshkruajë parimet e teorisë ekonomike të fermës bujqësore.
- Të përcaktojë objektivat afatshkurtëra dhe afatmesme të fermës.
- Të përshkruajë domosdoshmërinë dhe parimet e drejtimit të fermave bujqësore.
- Të përshkruajë procesin e marrjes së vendimeve, funksionet dhe fushat e drejtimit të fermës bujqësore
- Të përshkruajë marrëdhëniet e prodhimit, llojet e produktit, marrëdhëniet e kostove dhe ligjin e fitimeve në rënie.
- Të përshkruajë zgjedhjen e nivelit të përdorimit të faktorëve prodhues duke paraqitur të gjitha llojet e alternativave.
- Të përshkruajë doemosdoshmërinë dhe strukturën e buxhetit të një aktiviteti bujqësor.
- Të dallojë llojet e buxheteve.
- Të përshkruajë procedurat e planifikimit të përgjithshëm të fermës, si dhe pjesët përbëse të buxhetit të fermës.
- Të përshkruajë buxhetin e lëvizjes së parave.
- Të përshkruajë praktikat e marketingut dhe planifikimin e tij.
- Të përshkruajë llojet e rriskut dhe qëndrimet e fermerit ndaj tyre.
- Të rendisë burimet e sigurimit të kapitalit në fermë dhe faktorët që ndikojnë në marrjen dhe dhënien e kredisë në bujqësi.
- Të analizojë investimet kapitale në bujqësi.
- Të paraqesë format e ndryshme të administrimit të tokës: blerja e tokës, qeraja etj.
- Të përshkruajë fragmentizimin dhe treguesit që masin nivelin e fragmentizimit në fermë.
- Të përshkruajë burimet dhe efektivitetin e përdorimit të krahut të punës në fermë.
- Të vlerësojë llogaritjen e kostove të makinerive bujqësore.
- Të rendisë burimet e sigurimit të makinerive bujqësore: blerja dhe marrja me qera.
- Të pasqyrojë lidhjet e madhësisë së fermës me kostot.
- Të shpjegojë doemosdoshmërinë e rritjes së fermës në varësi të kushteve dhe burimeve financiare.

- **Përmbajtja e përgjithshme e lëndës “Drejtimit fermash bujqësore” kl.13 – 34 orë**

Tema 1	Aspekte kryesore të drejtimit të fermave bujqësore.	7 orë
Tema 2	Parimet ekonomike të drejtimit të fermave bujqësore.	6 orë
Tema 3	Teknikat e buxhetimit dhe të planifikimit bujqësor.	6 orë
Tema 4	Drejtimi i fermës dhe kushtet e rriskut dhe pasigurisë.	3 orë
Tema 5	Sigurimi i kapitalit dhe kredisë në bujqësi.	3 orë
Tema 6	Sigurimi dhe përdorimi i tokës.	2 orë
Tema 7	Sigurimi dhe drejtimi i krahut të punës.	2 orë
Tema 8	Sigurimi dhe përdorimi i makinerive bujqësore.	2 orë
Tema 9	Madhësia e fermës dhe rritja e saj.	3 orë

IX. Përshkruesit e moduleve të praktikës profesionale të detyruar

1. Moduli “Hapja e një biznesi bujqësor”

Drejtimi: Bujqësi
Niveli: III
Klasa: 13

PERSHKRUESI I MODULIT

Titulli	HAPJA E NJË BIZNESI BUJQËSOR	(M-17-841-12)
Qëllimi i modulit	Një modul që i aftëson nxënësit për të kryer veprimet për hapjen e veprimtarisë ekonomike të një biznesi apo ferme bujqësore.	
Kohëzgjatja e modulit	33 orë mësimore	
Niveli i parapëlqyer për pranim	Nxënësit duhet të kenë përfunduar një nga profilet mësimore të nivelit II të drejtimit mësimor “Bujqësi”.	
Rezultatet e të mësuarit (RM), përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit	<p>RM 1 Nxënësi krijon “fermën” e simuluar.</p> <p>Përmbajtja</p> <ul style="list-style-type: none">- Përcaktimi i drejtimit të fermës së simuluar.- Përcaktimi i llojit prodhimit bujqësor.- Vendosja e emrit të fermës së simuluar.- Përcaktimi i elementeve përfaqësuese të identitetit të fermës së simuluar.- Hartimi i logos dhe motos së veprimtarisë së fermës së simuluar. <p>Instrumentet e vlerësimit:</p> <ul style="list-style-type: none">- Pyetje- përgjigje- Vëzhgim me listë kontrolli. <p>Kriteret e vlerësimit:</p> <p>Nxënësi duhet të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none">- të përcaktojë qartë qëllimin e drejtimit të fermës së simuluar (bujqësor, blegtoral, mikse);- të përcaktojë qartë llojin e prodhimit bujqësor (bimë arash, perime, drufrutorët etj.) dhe blegtoral (mish, qumësht, vezë etj.) në të cilën do të zhvillohet veprimtaria;- të vendosë emrin e fermës duke pasur parasysh veprimtarinë dhe qëllimin e saj;- të përcaktojë qartë cilat do të jenë ngjyrat, logo, sloganet, pamjet me të cilat do të identifikohet më pas ferma. <p>RM 2 Nxënësi organizon “fermën” e simuluar sipas modelit të fermave reale.</p> <p>Përmbajtja</p> <ul style="list-style-type: none">- Përpilimi dhe paraqitja e strukturës organizative të fermës	

- bujqësore.
- Organizimi i dosjeve personale të sektorëve në fermë.
- Përgatitja dhe vendosja e dokumentacionit në dosje.
- Plotësimi paraprak i dokumentacionit për funksionimin normal të punës në praktikën profesionale.
- Evidentimi i saktë i dallimeve ndërmjet dokumentacioneve.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të hartojë dhe paraqesë saktë strukturën organizative të fermës bujqësore që do të krijohet për praktikën profesionale;
- të organizojë dosjet personale, sipas sektorëve të blerjes, shitjes, sekretarisë, magazinës, kontabilitetit.
- të plotësojë saktë dosjen personale dhe dokumentacionin e saj sipas modeleve të përdorshme të fermës;
- të plotësojë paraprakisht të gjithë formularët dhe dokumentet model që nevojiten për pasqyrimin e veprimtarisë së fermës.
- të evidentojë saktë dallimet ndërmjet organizimit dhe dokumentimit në fermë dhe në praktikën profesionale në shkollë.

RM 3 Nxënësi harton inventarin dhe bilancin fillestar të fermës së simuluar.

Përmbajtja

- Hartimi i listës së elementëve pasurorë të fermës së simuluar.
- Vlerësimi i pasurisë fillestare të nevojshme për ushtrimin e veprimtarisë në fermën e simuluar.
- Hartimi i një inventari fillestar të thjeshtë të fermës së simuluar.
- Përcaktimi i totalit të investimeve të nevojshme të fermës së simuluar.
- Grupimi i elementëve pasurorë të fermës së simuluar.
- Hartimi i bilancit fillestar të thjeshtë të fermës së simuluar.

Instrumentet e vlerësimit:

- Listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të hartojë saktë listën e elementëve pasurorë të nevojshëm për funksionimin e fermës së simuluar;
- të vlerësojë saktë pasurinë fillestare të nevojshme të fermës së simuluar për ushtrimin e veprimtarisë përkatëse, në lloje dhe sasi;
- të hartojë në mënyrën e duhur një inventar fillestar të thjeshtë të fermës së simuluar;
- të përcaktojë saktë totalin e nevojshëm të investimeve për

- të filluar veprimtarinë në fermën e simuluar;
- të grupojë saktë elementët pasurorë sipas afateve të përdorimit të tyre në fermën e simuluar;
- të hartojë saktë bilancin fillestar të fermës, bazuar në investimet e financimet e llogaritura në sasi dhe lloje.

RM 4 Nxënësi hap librat e kontabilitetit të “fermës” së simuluar.

Përmbajtja

- Evidentimi i regjistrave kontabël.
- Hartimi i regjistrave.
- Dallimi i karakteristikave të regjistrimeve kontabël të fermës dhe të praktikës profesionale në shkollë.
- Regjistrimi i hapjes me të dhënat e bilancit fillestar.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të evidentojë saktë se cilët regjistra kontabël do të përdoren për pasqyrimin e veprimtarisë;
- të hartojë saktë regjistrat në formë modelesh të cilat mund të përdoren më vonë në veprimtarinë e fermës;
- të evidentojë dallimet dhe karakteristikat e përbashkëta të regjistrave kontabël të përdorur në ndërmarrje me ato që përdoren për praktikën në shkollë;
- të regjistrojë saktë të dhënat kontabël të gjendjeve të bilancit fillestar në regjistrat përkatës.

Udhëzime për zbatimin e modulit dhe për vlerësimin e nxënësve.

- Ky modul duhet të trajtohet në mjediset për praktikat profesionale pranë shkollës (kabinetit firmës ushtrimore) si dhe në ferma reale.
- Mësuesi duhet të informojë nxënësit në lidhje me informacionin e mbledhur mbi fermën, t'i orientojë ata për mënyrën e seleksionimit të këtij informacioni, për ndarjen në sektorët bazë të fermës.
- Nxënësit duhet të angazhohen në veprimtari konkrete pune për të krijuar fermën, organizuar, hartuar dokumentacionet e nevojshme dhe organizuar dosjet përkatëse.
- Ata duhet të nxiten të diskutojnë në lidhje me proceset e punës në fermë duke e krahasuar atë me praktikën mësimorë në shkollë.
- Gjatë vlerësimit të nxënësve duhet të vihet theksi te verifikimi i shkallës së arritjes së shprehive praktike për realizimin e proceseve të punës për krijimin, organizimin, hartimin e dosjeve të fermës, si dhe paraqitjen e rezultateve të arritura.
- Realizimi i pranueshëm i modulit do të konsiderohet arritja e kënaqshme e të gjitha kriterëve të realizimit të specifikuar për çdo rezultat të të mësuarit.

**Kushtet e
e domosdoshme
për realizimin e
modulit**

Për realizimin si duhet të modulit është e domosdoshme të sigurohen mjediset, pajisjet dhe materialet e mëposhtme:

- Zyrë mësimore (kabinet) dhe ferma reale. Kompjuter.
 - Formularë dokumentash model të formulara nga mësuesi.
 - Formularë dokumentash model të fermave reale.
 - Materiale mësimore të lëndës “Baza e sipërmarrjes”, “Kontabilitet” dhe “Drejtimit fermash” lidhur me tematikat përkatëse.
-

2. Moduli “Blerja e mallrave për fermën bujqësore”

Drejtimi: Bujqësi
Niveli: III
Klasa: 13

PERSHKRUESI I MODULIT

Titulli dhe kodi	BLERJA E MALLRAVE PËR FERMËN BUJQËSORE	(M-17-842-12)
Qëllimi i modulit	Një modul që i pajis nxënësit me aftësi për të blerë mallra, hartuar dokumentet e blerjes, si dhe për të kryer regjistrimet që lidhen me blerjet e kryera.	
Kohëzgjatja e modulit	33 orë mësimore	
Niveli i parapëlqyer për pranim	Nxënësit duhet të kenë përfunduar një nga profilet mësimore të nivelit II të drejtimit mësimor “Bujqësi”.	
Rezultatet e të mësuarit (RM), përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit	<p>RM 1 Nxënësi studion tregun e blerjes së mallrave.</p> <p>Përmbajtja</p> <ul style="list-style-type: none">- Përcaktimi i objektivave të fermës në fushën e blerjes së mallrave dhe shërbimeve.- Përcaktimi i kategorisë së furnitorëve potencialë të cilët do t'i nënshtrohen studimit.- Hartimi i listës së kontrollit me detyrat që do të realizohen gjatë studimit të tregut të blerjes.- Përcaktimi i përgjegjësive gjatë procesit të studimit të tregut.- Hartimi i listës së mjeteve të nevojshme për realizimin e studimit dhe kostove përkatëse.- Mbledhja e informacionit nga studimi i tregut të blerjes.- Hartimi i raportit të studimit të tregut të blerjes.- Hartimi i listave të furnitorëve potencialë të fermës.- Llogaritja e kostove faktike të studimit të tregjeve të blerjes. <p>Instrumentet e vlerësimit:</p> <ul style="list-style-type: none">- Listë kontrolli. <p>Kriteret e vlerësimit:</p> <p>Nxënësi duhet të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none">- të përcaktojë saktë objektivat e fermës në fushën e blerjes së mallrave dhe shërbimeve;- të përcaktojë grupin dhe llojin e furnitorëve që mund të studiohen;- të hartojë saktë listën e kontrollit me detyrat që do të realizohen gjatë studimit të tregut të blerjes duke përcaktuar dhe afatet përkatëse;- të përcaktojë saktë përgjegjësitë dhe detyrat gjazë procesit	

-
- të studimit të tregut;
 - të përpunojë materialet e mbledhura dhe të paraqesë me shkrim rezultate të besueshme dhe të qarta;
 - të hartojë një raport të plotë dhe të qartë të studimit të tregut;
 - të hartojë saktë listat e furnitorëve potencialë me tërë elementët e domosdoshëm për marrjen e informacionit të duhur për ta;
 - të llogarisë saktë kostot faktike të studimit të tregut të blerjes.

RM 2 Nxënësi vendos marrëdhëniet me furnitorët dhe i dokumenton ato.

Përmbajtja

- Formulimi dhe hapja e kartelave individuale të furnitorëve.
- Hartimi i materialeve informuese për fermën dhe i kërkesave për bashkëpunim.
- Dërgimi i materialeve informuese për fermën dhe i kërkesave për bashkëpunim, furnitorëve.
- Përpunimi i korrespondencës së marrë nga furnitorët potencialë.
- Regjistrimi i informacioneve të mara nga furnitorët.
- Plotësimi i kartelave të furnitorëve.
- Evidentimi i furnitorëve për marrëdhënie biznesi me fermën.
- Hartimi i kërkesave për oferta për furnitorë të ndryshëm.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të formulojë dhe hapë me tërë elementët përbërës kartelat individuale të furnitorëve;
- të hartojë saktë materialet informuese për fermën dhe kërkesat për bashkëpunim për furnitorët potencialë;
- të dërgojë në rrugë të sigurt materialet informuese për fermën dhe kërkesave bashkëpunim te furnitorët potencialë;
- të përpunojë saktë korrespondencën me furnitorët;
- të regjistrojë saktë informacionin e marrë nga furnitorët;
- të plotësojë kartelat e furnitorëve me kushtet e lëvritimit dhe pagesës që ata ofrojnë;
- të evidentojë saktë furnitorët me të cilët aktualisht do të vendosen marrëdhënie biznesi;
- të hartojë kërkesa të plota dhe të qarta për oferta.

RM 3 Nxënësi blen dhe regjistron blerjet përkatëse.

Përmbajtja

- Kontrolli i gjendjes së magazinës dhe përcaktimi i nevojave për blerje.
- Hartimi i urdhërave të blerjes.

- Marrja e ofertave nga furnitorët.
- Regjistrimi i ofertave të mara.
- Plotësimi i formularit të krahasimit të ofertave.
- Kryerja e llogaritjeve dhe evidentimi i ofertës më të mirë.
- Kryerja e porosisë duke përdorur formularët përkatës.
- Regjistrimi i porosisë.
- Marrja dhe regjistrimi i dëftesës së lëvrimit dhe faturës.
- Kontrolli formal i dokumenteve të blerjes.
- Kontrolli i përputhjes së porosisë me dëftesën e lëvrimit dhe faturën.
- Kryerja e regjistrimeve në kartelat e furnitorëve.
- Kontrolli fizik i mallrave të blera në magazinë dhe krahasimi me dokumentet e blerjes.
- Marrja në dorëzim e mallrave në magazinë.
- Hartimi i fletëhyrjeve.
- Regjistrimi në shtim të gjendjes së mallrave në magazinë.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të kontrollojë gjendjen e magazinës dhe llogarisë saktë nevojat për mallra;
- të hartojë urdhra të plotë dhe të qartë blerjeje;
- të regjistrojë saktë ofertat e marra nga furnitorët;
- plotësojë saktë formularin e krahasimit të ofertave të mara;
- të krahasojë ofertat dhe llogarisë saktë ofertën më të mirë;
- të kryejë saktë porosinë për blerje;
- të regjistrojë saktë porosinë e në regjistrin e porosive të kryera;
- të regjistrojë saktë dëftesën e lëvrimit dhe faturën e mallrave të blera;
- të kryejë kontrollet e plota formale, ligjore dhe faktike të mallrave të blera;
- të regjistrojë saktë blerjet në kartelat e furnitorëve;
- të hartojë saktë dokumentet e marrjes në dorëzim të mallrave në magazinë.

RM 4 Nxënësi kontabilizon blerjet.

Përmbajtja

- Hapja e ditarit analitik të blerjeve.
- Regjistrimi kontabël i faturës.
- Kontabilizimi i blerjeve në shtim të gjendjes së mallrave në magazinë.
- Regjistrimi i faturave në regjistrin e faturave të marra.
- Kontrolli i afateve të skadencave të pagesës.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të hapë ditarin analitik të blerjeve duke respektuar

- normativat ligjore në fuqi;
- të regjistrojë saktë blerjen e mallrave apo shërbimeve në ditarin analitik të blerjeve;
- të kryejë regjistrimin e saktë kontabël të rritjes së gjendjes së magazinës në sajë të blerjeve;
- të regjistrojë saktë faturat në regjistrin e faturave të mara ;
- të kontrollojë afatet e skadencës së pagesës së tyre.

Udhëzime për zbatimin e modulit dhe për vlerësimin e nxënësve.

- Ky modul duhet të trajtohet në mjediset për praktikat profesionale pranë shkollës (kabineti i firmës ushtrimore) si dhe në zyrat e një ferme reale.
- Për realizimin e modulit janë të domosdoshme njohuritë e mara në lëndën e “Bazat e sipërmarrjes” dhe “kontabiliteti dhe ligjshmëria në bujqësi” lidhur me blerjen e produkteve dhe regjistrimet përkatëse.
- Për kryerjen e studimit të tregut të blerjes nxënësi do të përdorë një pjesë të materialeve të hartuara të përshtatshme për tregun e blerjes së produkteve dhe shërbimeve.
- Mësuesi i praktikës duhet të përdorë sa më shumë të jetë e mundur demonstrimet konkrete të përdorimit të dokumenteve origjinale të blerjes.
- Nxënësit duhet të angazhohen në veprimtari konkrete pune për të kryerjen e blerjeve.
- Ata duhet të nxiten të diskutojnë në lidhje me proceset e punës gjatë blerjes.
- Gjatë vlerësimit të nxënësve duhet të vihet theksi te verifikimi i shkallës së arritjes së shprehive praktike për realizimin e veprimeve të blerjes.
- Realizimi i pranueshëm i modulit do të konsiderohet arritja e kënaqshme e të gjitha kriterëve të realizimit të specifikuar për çdo rezultat të të mësuarit.

Kushtet e domosdoshme për realizimin e modulit

- Për realizimin si duhet të modulit është e domosdoshme të sigurohen mjediset, pajisjet dhe materialet e mëposhtme:
- Mjedise të praktikave profesionale në shkollë (kabineti i firmës ushtrimore).
 - Materiale të ndryshme kancelarie.
 - Formularë model nga praktika e fermave bujqësore.
 - Formularë model të hartuar nga vetë nxënësit.
 - Lidhje telefonike, E-Mail, internet dhe fax.
-

3. Moduli “Shitja e mallrave dhe e shërbimeve bujqësore.”

Drejtimi: Bujqësi
Niveli: III
Klasa: 13

PERSHKRUESI I MODULIT

Titulli	SHITJA E MALLRAVE DHE E SHËRBIMEVE BUJQËSORE	(M-17-843-12)
Qëllimi i modulit	Një modul që i pajis nxënësit me aftësi për të shitur mallrat, hartuar dokumentet e shitjes dhe kryer regjistrimet që lidhen me shitjet e mallrave apo shërbimeve bujqësore.	
Kohëzgjatja e modulit	36 orë mësimore	
Niveli i parapëlqyer për pranim	Nxënësit duhet të kenë përfunduar një nga profilet mësimore të nivelit II të drejtimit mësimor “Bujqësi”.	
Rezultatet e të mësuarit (RM), përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit	RM 1 Nxënësi përzgjedh formën e duhur kërkimore të tregut të shitjes. Përmbajtja <ul style="list-style-type: none">- Përcaktimi i objektivave të fermës në fushën e shitjes.- Analiza e formave të ndryshme të thjeshta të studimit të tregut.- Pasqyrimi me shkrim i rezultateve të analizës.- Llogaritja e kostove për sejcilën formë të studimit të tregut të shitjes.- Krahasimi i kostove të llogaritura të formave të studimit të tregut të shitjes.- Përzgjedhja e formës më të përshtatshme të studimit të tregut. Instrumentet e vlerësimit: <ul style="list-style-type: none">- Listë kontrolli. Kriteret e vlerësimit: <p>Nxënësi duhet të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none">- të përcaktojë saktë objektivat e fermës në fushën e shitjes;- të analizojë saktë format e ndryshme të thjeshta të studimit të tregut si: mundësitë që ofrojnë, të metat dhe përparësitë e secilës.- dhe të pasqyrojë me shkrim, në mënyrë të përmbledhur, rezultatet e analizës;- të llogarisë saktë kostot për sejcilën formë të studimit të tregut;- Të krahasojë kostot e llogaritura për çdo formë të studimit të tregut të shitjes;- të përzgjedhë formën më të përshtatshme të studimit të tregut në funksion të plotësimit të qëllimit të studimit dhe	

RM 2 Nxënësi përgatit studimin e tregut të shitjes

Përmbajtja

- Hartimi i listës së kontrollit me detyrat që do të realizohen gjatë studimit të tregut të shitjes.
- Hartimi i formularëve dhe pyetësorëve.
- Përcaktimi i përgjegjësive gjatë procesit të studimit të tregut.
- Hartimi i listës së mjeteve të nevojshme për realizimin e studimit dhe kostove përkatëse.
- Parimet bazë të zgjedhjes së subjekteve që do t'i nënshtrohen studimit.
- Evidentimi dhe listimi i llojeve dhe kategorive të subjekteve që do t'i nënshtrohen studimit

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të hartojë listën e saktë me detyrat që do të realizohen gjatë studimit të tregut të shitjes;
- të hartojë formularët dhe pyetësorët që do të përdoren për studimin e tregut të shitjes;
- të ndajë saktë detyrat dhe përcaktojë përgjegjësitë në procesin e studimit të tregut;
- të hartojë listën e saktë dhe të plotë të mjeteve të nevojshme që planifikohen për realizimin e studimit të tregut.

RM 3 Nxënësi studion tregun e shitjes.

Përmbajtja

- Mbledhja e informacioneve mbi tregun e shitjes.
- Grupimi i informacioneve mbi tregun e shitjes.
- Përcaktimi i rregullave bazë të analizës së informacioneve të mbledhura.
- Kryerja e analizës së informacioneve.
- Hartimi i raportit të studimit të tregut të shitjes.
- Prezantimi i raportit të studimit të tregut të shitjes.
- Përcaktimi i subjekteve që do të jenë grupi kryesor i synuar.
- Paraqitja e kostove faktike të studimit të tregut të shitjes.

Instrumentet e vlerësimit:

- Listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të mbledhë informacione mbi tregun sipas procedurave dhe rregullave të caktuara;
- të grupojë saktë informacionet nga tregu sipas llojeve dhe kategorive të subjekteve të studiuara;
- të kryejë dhe paraqesë saktë analizën e tregut;

- të hartojë raportin e studimit të tregut sipas kritereve të përcaktuara;
- të përcaktojë saktë cilët mund të jenë klientët potencialë, pra grupet e synuar nga ferma;
- të llogarisë saktë kostot faktike të studimit të tregut të shitjes dhe burimet e mbulimit të tyre.

RM 4 Nxënësi kryen shitjet dhe regjistrimet përkatëse.

Përmbajtja

- Përgatitja e dokumentacionit për kryerjen e shitjeve.
- Shpërndarja e materialeve informuese dhe e listave të çmimeve.
- Përgatitja e dokumentave model për kryerjen dhe regjistrimin e shitjeve.
- Hartimi dhe plotësimi i formularëve të kartelave të klientëve.
- Përpunimi i kërkesës së klientit.
- Llogaritja e shpenzimeve të tjera që lidhen me shitjet. Hartimi dhe dërgimi i ofertave ose informacioneve të veçanta.
- Llogaritja e shpenzimeve të tjera që lidhen me shitjen.
- Marrja, kontrolli dhe regjistrimi i porosive të klientëve.
- Kontrolli i gjendjes së mallrave.
- Hartimi dhe dërgimi i njoftimeve për plotësimin e gjendjeve.
- Hartimi i dëftesave të lëvrimin dhe fletëdaljeve.
- Hartimi i dokumenteve shoqëruese të transportit të mallrave.
- Hartimi i faturave të shitjes.
- Regjistrimi i ekzekutimit të porosive.
- Regjistrimi dhe plotësimi i kartelave individuale të klientëve.
- Regjistrimi për pakësimin e gjendjeve të mallrave të shitura.
- Hartimi i refuzimeve të shitjeve për shkaqe të ndryshme.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të përgatisë saktë dhe me të gjitha elementet përbërëse dokumentacionin e duhur të shitjeve si: listat e çmimeve për mallrat që do të tregtohen, materiale informuese për klientët, si dhe oferta speciale sipas udhëzimeve të dhëna;
- të shpërndajë informacionet tregtare duke përdorur mjete dhe mbartës të ndryshëm të informacionit;
- të hartojë formularë dhe pasqyra model që do të përdoren për dokumentimin dhe regjistrimin e shitjeve;
- të hartojë saktë dhe plotësojë me informacionin përkatës kartelat e klientëve.
- të përpunojë kërkesat e klientëve;

- të llogarisë saktë shpenzimet e tjera që lidhen me realizimin e procesit të shitjes;
- të hartojë saktë oferta përmbledhëse në të cilat pasqyrohen edhe kushtet e lëvrimit dhe pagesës së mallrave të shitura;
- të pranojë, kontrollojë dhe rregjistrojë saktë porositë e mbërritura nga klientët;
- të kontrollojë gjendjen e mallrave sipas cilësive dhe asortimenteve;
- të hartojë saktë njoftimet për plotësimin e gjendjeve të mallrave;
- të hartojë saktë dëftesat e lëvrimit dhe fletëdaljet e mallrave të shitur;
- të hartojë saktë dokumentat shoqërues të mallrave gjatë transportit;
- të hartojë saktë faturat e shitjes së mallrave;
- të evidentojë saktë ekzekutimin e porosive të klientëve;
- të pasqyrojë veprimet e klientëve në kartelat e tyre personale;
- të regjistrojë saktë pakësimin e gjendjes së mallrave të shitur;
- të hartojë refuzimet e shitjeve për arsye dhe në situata të ndryshme.

RM 5 Nxënësi kontabilizon shitjet.

Përmbajtja

- Hapja e ditarit analitik të shitjeve.
- Regjistrimi i faturës në ditarin analitik të shitjeve.
- Regjistrimi i shitjeve në pakësim të vlerës së mallrave në magazinë.
- Regjistrimi i faturave në regjistrin e faturave të emtuara për të ndjekur skadencat e afateve të pagesave.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të çelë saktë ditarin analitik të shitjeve;
- të regjistrojë saktë faturat e shitjes në librin e shitjeve të kryera, duke respektuar normativat tatimore përkatëse;
- të kontabilizojë saktë daljen e mallrave nga magazina;
- të regjistrojë saktë faturat e emtuara në regjistrin e tyre në funksion të ndjekjes së afateve.

Udhëzime për zbatimin e modulit dhe për vlerësimin e nxënësve.

- Ky modul duhet të trajtohet në mjediset për praktikant profesional pranë shkollës (kabineti i firmës ushtrimore) dhe në zyrat e një ferme reale.
- Nxënësit do të zbatojnë, në kushtet konkrete të fermës, aftësitë e fituara gjatë praktikës në shkollë. Sigurisht, që në fermë atij nuk mund t'i kërkohet dhe lejohet të kryejë tërë gamën e veprimeve të shitjes që praktikon në shkollë, por vetëm atë pjesë që nuk çënon interesat e fermës.

-
- Mësuesi i praktikës duhet të përdorë sa më shumë të jetë e mundur demonstrimet konkrete të përdorimit të dokumenteve të shitjes.
 - Nxënësit duhet të angazhohen në veprimtari konkrete për të studiuar tregun, përgatitur dhe kryer shitjet.
 - Ata duhet të nxiten të diskutojnë në lidhje me proceset e punës për kryerjen e shitjeve.
 - Gjatë vlerësimit të nxënësve duhet të vihet theksi te verifikimi i shkallës së arritjes së shprehive praktike për realizimin e proceseve të punës për kryerjen e proceseve të shitjes së mallrave dhe shërbimeve bujqësore.
 - Realizimi i pranueshëm i modulit do të konsiderohet arritja e kënaqshme e të gjitha kritereve të realizimit të specifikuar për çdo rezultat të të mësuarit.

Kushtet e domosdoshme për realizimin e modulit

Për realizimin si duhet të modulit është e domosdoshme të sigurohen mjediset, pajisjet dhe materialet e mëposhtme:

- Kabineti i firmës ushtrimore në shkollë
 - Ndërmarrje bujqësore.
 - Mjete kancelarie.
 - Kompiuter.
 - Mjete komunikimi si E-Mail, telefon, fax, etj.
 - Formularë model të hartuar nga vetë nxënësit në modulet e blerjeve, si edhe të marra të gatshme në fermë.
 - Regjistra kontabël.
-

4. Moduli “Zbatimi i planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi”

Drejtimi: Bujqësi

Niveli: III

Klasa: 13

<i>PËRSHKRUESI I MODULIT</i>		
Titulli dhe kodi	ZBATIMI I PLANIT TË MASAVE TË MBROJTJES SË INTEGRUAR NË BUJQËSI	M-14-844-12
Qëllimi i modulit	Modul praktik që i pajis nxënësit me aftësi praktike për të organizuar punën, kryer kontrollë fushore, si dhe zbatuar planin e masave të mbrojtjes së integruar të kulturave bujqësore ndaj dëmtuesve, sëmundjeve dhe barishteve të këqija.	
Kohëzgjatja e modulit	69 orë mësimore	
Niveli i parapëlqyer për pranim	Nxënësit duhet të kenë përfunduar një nga profilet mësimore të nivelit II të drejtimit mësimor “Bujqësi”.	

Rezultatet e të mësuarit (RM) përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit

RM 1 Nxënësi organizon punën për zbatimin e planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi.

Përmbajtja:

- Analiza e planit të masave të mbrojtjes së integruar.
- Përlllogaritja e kohëzgjatjes për zbatimin e masave të mbrojtjes.
- Përlllogaritja e sasisë së fuqisë punëtore për realizimin e masave të mbrojtjes.
- Përlllogaritja e sasisë së mjeteve, pajisjeve dhe materialeve të nevojshme.
- Ndarja e detyrave dhe e përgjegjësive.
- Përlllogaritja e kostove të realizimit të masave mbrojtëse.
- Përgatitja e dokumentacionit përkatës.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të analizojë me kujdes planin e masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi.
- Të përlllogarisë kohëzgjatjen e zbatimit të planit të masave mbrojtëse.
- Të përlllogarisë sasisë e nevojshme të fuqisë punëtore për realizimin e masave të mbrojtjes.
- Të përlllogarisë sasisë e nevojshme të mjeteve, pajisjeve dhe materialeve.
- Të ndajë qartë detyrat dhe përgjegjësitë për realizimin e planit të masave të mbrojtjes.

- Të llogarisë kostot e realizimit të masave mbrojtëse.
- Të përgatisë dokumentacionit përkatës të realizimit të planit të masave mbrojtëse.

RM 2 Nxënësi kryen kontroll fushor.

Përmbajtja:

- Përcaktimi i qëllimit të kontrollit.
- Përzgjedhja e kulturës dhe e parcelave për kontroll.
- Hartimi i planit të kontrollit fushor.
- Përcaktimi i fazës biologjike të kulturës.
- Identifikimi i bimëve të infektuara në parcelë.
- Diagnostikimi i shkakut të infeksionit.
- Përcaktimi i shkallës së infeksionit.
- Vlerësimi i gjendjes së përgjithshme të bimës.
- Realizimi i planit të kontrollit.
- Mbajtja e shënimeve të kontrollit.
- Plotësimi i dokumentacionit përkatës.
- Analizimi i të dhënave të kontrollit.
- Krahasimi i gjendjes aktuale të kulturës me standardin e lejuar.
- Raportimi i të dhënave të vrojtimit.
- Zbatimi i rregullave të ruajtjes së mjedisit gjatë kryerjes së kontrollit fushor.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të përcaktojë saktë qëllimin e kontrollit fushor: për dëmtues, sëmundje apo barishte të këqija.
- Të përzgjedhë llojin e kulturës; bimë arash, perime, drufrutorë etj., dhe e parcelave për kontroll.
- Të hartojë planin e vrojtimit për një parcelë të dhënë, duke përfshirë datat dhe kohën e saktë të kryerjes së vrojtimit.
- Të përcaktojë fazën biologjike të kulturës sipas karakteristikave të rritjes normale.
- Të identifikojë bimët e infektuara në parcelë sipas karakteristikave të rritjes jo normale të tyre.
- Të diagnostikojë saktë shkakun e infeksionit: dëmtues, sëmundje apo barishte të këqija.
- Të përcaktojë shkallën e infeksionit nëse është në rritje apo në rënie.
- Të bëjë vlerësimin e përgjithshëm të gjendjes së kulturës.
- Të realizojë me korrektësi planin e kontrollit fushor duke respektuar datat dhe kohën e vrojtimit.
- Të mbajë saktë shënimet për parcelën e monitoruar lidhur me bimët, dëmtuesin, prodhimin bimor, shkallën e përhapjes së dëmtuesit etj.
- Të plotësojë saktë dokumentacionin përkatës të kontrollit

fushor.

- Të analizojë të dhënat për të përcaktuar dëmin ekonomik të shkaktuar nga infektimet të ndryshme.
- Të krahasojë gjendjen aktuale të kulturës së përzgjedhur me standardin e lejuar ekonomik (pragu ekonomik) për të ndërhyrë për mbrojtjen e tyre.
- Të raportojë (të bëjë me dije) të dhënat e kontrollit fushor në instanca më të larta përgjegjëse për marrjen e masave të kontrollit.
- Të zbatojë rregullat e ruajtjes së mjedisit gjatë kryerjes së kontrollit fushor të infektimit të kulturave nga dëmtues, sëmundje apo barishte të këqija.

RM 3 Nxënësi zbaton masat e mbrojtjes së integruar të kulturave bujqësore nga dëmtuesit.

Përmbajtja:

- Zbatimi i masave kulturore të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve.
- Zbatimi i masave biologjike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve.
- Zbatimi i masave fiziko-mekanike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve.
- Zbatimi i masave kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve.
- Llogaritja e kostos së zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga sëmundjet
- Zbatimi i rregullave të ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave ndaj dëmtuesve.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të zbatojë masat agroteknike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve, të tilla si:
 - pastrimi dhe higjienizimi i vendit apo zonës së infektuar;
 - punimi i tokës;
 - mbjellja e varieteteve rezistente nga dëmtuesve;
 - qarkullimi bujqësor;
 - bashkëshoqërimi i kulturave bujqësore etj.;
- Të zbatojë masat biologjike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve, të tilla si:
 - kujdesi për ruajtjen e “grabitqarëve” të dëmtuesve;
 - përdorimi i insekticideve selective që janë pak ose aspak të dëmshëm ndaj këtyre ‘grabitqarëve’;
 - shfrytëzimi i “grabitqarëve” natyror etj.;
- Të zbatojë masat fiziko-mekanike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve, të tilla si:

- përdorimi i metodës së ftohtë apo të nxehtë, për vrasjen e dëmtuesve apo ngadalësimin e rritjes;
- përdorimi i rrjetave të posaçme apo grackave për kapjen e dëmtuesve etj.;
- Të zbatohet masat kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj dëmtuesve:
 - përdorimi i feromoneve;
 - përdorimi i rregullatorëve të rritjes së insekteve dhe dëmtuesve;
 - përdorimi i sterilizantëve etj.;
- Të llogarisë koston e zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga dëmtuesit.
- Të zbatohet rregullat e ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave ndaj dëmtuesve, duke konsideruar kushtet e zbatimit dhe ndikimin e tyre në mjedis.

RM 4 Nxënësi zbaton masat e mbrojtjes së integruar të kulturave bujqësore nga sëmundjet.

Përmbajtja:

- Zbatimi i masave agrotekniketë mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve.
- Zbatimi i masave biologjike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve.
- Zbatimi i masave fiziko-mekanike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve.
- Zbatimi i masave kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve.
- Llogaritja e koston së zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga sëmundjet
- Zbatimi i rregullave të ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave ndaj sëmundjeve.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të zbatohet masat agroteknike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve, të tilla si:
 - mbajtja e tokës ugar;
 - largimi i barërave të këqija
 - pastrimi dhe higjienizimi i vendit apo zonës me bimë të infektuara;
 - mbjellja e varieteve rezistente nga sëmundjeve;
 - qarkullimi bujqësor i kulturave;
 - heqja me dorë e bimëve apo pjesëve të tyre të prekura nga sëmundje të ndryshme etj.;
- Të zbatohet masat biologjike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve, të tilla si:

- përdorimi i organizmave antagonist me sëmundjen;
- përdorimi i teknikave të tërthorta të mbrojtjes për viruset etj.;
- Të zbatohet masat fiziko-mekanike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve, të tilla si:
 - trajtimi i bimëve apo i pjesëve të tyre me nxehtësi;
 - përdorimi i metodave specifike të ruajtjes dhe trajtimit të bimëve dhe produkteve bimore etj.;
- Të zbatohet masat kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj sëmundjeve, të tilla si:
 - përdorimi i preparateve kimike për mbrojtjen e bimës mbartëse përpara infektimit;
 - përdorimi i pesticideve për zhdjekjen e patogjenit, pasi ai ka infektuar bimën mbartëse;
 - përdorimi i preparateve organike specifike për trajtimin e sëmundjeve të shkatuara nga bakteret, viruset, nematodat etj.;
- Të llogarisë koston e zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga sëmundjet.
- Të zbatohet rregullat e ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave nga sëmundjet, duke konsideruar kushtet e zbatimit dhe ndikimin e tyre në mjedis.

RM 5 Nxënësi përcakton masat e mbrojtjes së bimëve nga barërat e këqija.

Përmbajtja:

- Zbatimi i masave agroteknike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija.
- Zbatimi i masave biologjike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija.
- Zbatimi i masave fiziko-mekanike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija.
- Zbatimi i masave kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija.
- Llogaritja e koston e zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga barërat e këqija.
- Zbatimi i rregullave të ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave ndaj barishtet e këqija.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të zbatohet masat agroteknike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija, të tilla si: shkulja me dorë e barishteve të këqija;
 - shkulja me anë të prashitjeve e barishteve të këqija;
 - lesimi i tokës;

- përdorimi i farës së pastër nga farërat e barishteve;
- mbjellja e kulturave konkurruese ndaj barishteve të këqija;
- qarkullimi i kulturave bujqësore;
- bashkëshoqërimi i kulturave etj.;
- Të zbatojë masat kimike të mbrojtjes së kulturave ndaj barishtet e këqija, të tilla si:
 - përdorimi i herbicideve selektive sipas llojit dhe fazës së zhvillimit të bimës etj.;
 - përdorimi i herbicideve jo selektive;
 - përdorimi i herbicideve të lokalizuara (për gjethe, kërcell etj.).
- Të llogarisë koston e zbatimit të masave të mbrojtjes së bimëve nga barërat e këqija.
- Të zbatojë rregullat e ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të masave të mbrojtjes së integruar të kulturave nga barishtet e këqija.

<p>Udhëzime për zbatimin e modulit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ky modul mund të trajtohet në fermën e shkollës, në ferma të tjera pranë shkollës sipas mundësive që ofron zona apo rajoni ku ndodhet shkolla. - Gjatë trajtimit të modulit mësuesi i praktikës duhet të përdorë demonstrime konkrete të kryerjes së veprimtarive të organizimit të planit të punës, kryerjes së kontrollit të fushave të mbjella, si dhe për zbatimin e planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi kundër dëmtuesve, sëmundjeve dhe barërave të këqija. - Mësuesi/instruktori mund të organizojë vizita mësimore apo takime me eksperte bujqësie për shkëmbimin e përvojave mbi organizimin e planit të punës, kryerjes së kontrollit të fushave të mbjella, si dhe zbatimin e planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi kundër dëmtuesve, sëmundjeve dhe barërave të këqija, në familiaritet me mjedisin. - Nxënësit duhet të praktikohen sa më shumë të jetë mundur në kryerjen e veprimtarive të organizimit të planit të punës, kryerjes së kontrollit të fushave të mbjella, si për zbatimin e planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi kundër dëmtuesve, sëmundjeve dhe barërave të këqija. - Mësuesi i praktikës duhet të mbikqyrë respektimin e rregullave të sigurimit teknik e të ruajtjes së mjedisit gjatë zbatimit të planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi. - Gjatë vlerësimit të nxënësve, duhet të vihet theksi te verifikimi i shkallës së arritjes së shprehive praktike të organizimit të planit të punës, kryerjes së kontrollit të fushave të mbjella, si dhe të zbatimit të planit të masave të mbrojtjes së integruar në bujqësi kundër dëmtuesve, sëmundjeve dhe barërave të këqija.
---	--

Kushtet e domosdoshme për realizimin e modulit	Për realizimin si duhet të modulit është e domosdoshme të sigurohen mjediset, veglat, pajisjet, dhe materialet e mëposhtme: <ul style="list-style-type: none">– Ferma e shkollës.– Pajisje kancelarie.– Manualet e preventivimit dhe për zbërthimin e kostos.– Përmbledhje e legjislacionit në fushën e shërbimeve që lidhet me përdorimin e preparateve kimike në bujqësinë/fermat organike (kodi i punës, legjislacioni fiskal).– Modele të dokumentacionit financiar dhe fiskal.
---	---

5. Moduli “Vlerësimi i tokës për prodhim BIO”

Drejtimi: Bujqësi
Niveli: III
Klasa: 13

<i>PËRSHKRUESI I MODULIT</i>		
Titulli dhe kodi	VLERËSIMI I TOKËS PËR PRODHIM BIO	M-14-845-12
Qëllimi i modulit	Një modul praktik që i aftëson nxënësit të përcaktojnë me metoda të thjeshta aftësinë e tokës për të prodhuar produkte BIO.	
Kohëzgjatja e modulit	33 orë mësimore	
Niveli i parapëlqyer për pranim	Nxënësit duhet të kenë përfunduar një nga profilet mësimore të nivelit II të drejtimit mësimor “Bujqësi”.	
Rezultatet e të mësuarit (RM), përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit	<p>RM 1 Nxënësi vlerëson praninë e qenieve të gjalla në tokë. <i>Përmbajtja:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Përcaktimi i parcelës së tokës ku do të bëhet vëzhgimi e vlerësimi i qenieve të gjalla.– Përzgjedhja dhe transporti i mjeteve për hapjen e profilin të tokës.– Hapja e profilin të tokës.– Nxjerrja e dheut nga profili.– Numërimi i gjallesave.– Vëzhgimi dhe vlerësimi i gjallesave në tokë. <p><i>Instrumentet e vlerësimit:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Vëzhgim me listë kontrolli <p><i>Kriteret e vlerësimit:</i> Nxënësi duhet të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none">– Të përcaktojë parcelën e tokës ku do të bëhet vëzhgimi sipas pranisë së bimësisë në të.– Të përzgjedhë dhe transportojë mjetet e duhura të punës (bel, lopatë) për hapjen e profilin të tokës.– Të hapë profilin e tokës në thellësinë 30-40 cm.– Të nxjerrë dheun pa dëmtuar gjallesat.– Të numërojë gjallesat.– Të vëzhgojë me kujdes dhe vlerësojë gjallesat në tokë duke shënuar numrin e tyre dhe llojin e tyre (krimba, kërpudha etj.). <p>RM 2 Nxënësi vlerëson sasinë e rrënjëve në tokë. <i>Përmbajtja:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Përcaktimi i parcelës së tokës ku do të bëhet vëzhgimi e vlerësimi i rrënjëve.– Përzgjedhja dhe transporti i mjeteve për hapjen e profilin të	

tokës.

- Hapja e profilit të tokës.
- Vendosja e kasës së shkallëzuar.
- Vëzhgimi i rrënjëve në tokë.
- Vlerësimi i sasisë së rrënjëve.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të përcaktojë parcelën e tokës ku do të bëhet vëzhgimi e vlerësimi i rrënjëve sipas pranisë së bimësisë në të.
- Të përzgjedhë dhe transportojë mjetet e duhura të punës (bel) për hapjen e tokës.
- Të hapë profilin e tokës në thellësinë rreth 50 cm.
- Të vendosë kasën e shkallëzuar pa dëmtuar rrënjët.
- Të vëzhgojë me kujdes gjatësinë, gjerësinë dhe hollësinë e rrënjëve.
- Të vlerësojë sipas parametrave sasinë e rrënjëve.

RM 3 Nxënësi nxjerr kampionin e tokës me metodën e belit

Përmbajtja:

- Përcaktimi i tokës ku do të merret kampioni.
- Përzgjedhja dhe transporti i mjeteve të thjeshta.
- Ngulja e belit në tokë në pozicionin e parë dhe heqja e shtresës.
- Ngulja e belit në pozicionin e dytë dhe lëvizja e tij anash.
- Nxjerrja e kampionit të dheut dhe mbështetja e tij në tokë.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të përcaktojë tokën ku do të merret kampioni sipas kritereve teknike.
- Të përzgjedhë dhe transportojë mjetet e thjeshta (bel) sipas llojit të kampionit të tokës.
- Të ngulë belin në tokë në pozicionin e parë në thellësinë 15-20 cm dhe të heqë gjithë shtresën që merr beli.
- Të ngulë belin në pozicionin e dytë 10 cm pas të parit dhe të lëvizë belin anash (jo para-mbrapa pasi shkakton ngjeshje të tokës).
- Të nxjerrë saktë kampionin e dheut dhe ta mbështetesë atë në tokë me kujdes.

RM 4 Nxënësi vlerëson tokën për kultivimin e bimëve biologjike.

Përmbajtja:

- Vëshgimi i ngjyrës, aromës dhe lagështisë së tokës.
- Hedhja e dheut nga një lartësi.
- Vëzhgimi i shkrifërimit dhe porozitetit të tokës.

- Vlerësimi i tokës për kultivimin e bimëve biologjike.

Instrumentet e vlerësimit:

- Vëzhgim me listë kontrolli

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- Të vëshgojë ngjyrën, aromën dhe lagështinë e tokës sipas parametrave teknikë.
- Të hedhë kampionin e dheut nga një lartësi rreth 1 m.
- Të vëshgojë shkrifërimin dhe porozitetin e tokës pas hedhjes së tokës sipas provës me gishta.
- Të vlerësojë cilësinë e tokës për kultivimin e bimëve biologjike.

<p>Udhëzime për zbatimin e modulit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ky modul mund të trajtohet në fermën e shkollës, në ferma të tjera pranë shkollës sipas mundësive që ofron zona apo rajoni ku ndodhet shkolla. - Gjatë trajtimit të modulit mësuesi i praktikës duhet të përdorë demonstrime konkrete të kryerjes së vlerësimit të pranisë së gjallesave në tokë, të sasisë së rrënjëve, nxjerrjes së kampionit të tokës me metodën e belit, si dhe për vlerësimin e tokës për kultivimin biologjik të kulturave. - Mësuesi/instruktori mund të organizojë vizita mësimore apo takime me eksperte bujqësie për shkëmbimin e përvojave mbi vlerësimin e tokës për bujqësinë organike. - Nxënësit duhet të praktikohen sa më shumë të jetë mundur në kryerjen së vlerësimit të pranisë së gjallesave në tokë, të sasisë së rrënjëve, nxjerrjes së kampionit të tokës me metodën e belit, si dhe për vlerësimin e tokës për kultivimin biologjik të kulturave. - Mësuesi i praktikës duhet të mbikqyrë respektimin e rregullave të sigurimit teknik e të ruajtjes së mjedisit gjatë vlerësimit të tokës për bujqësinë biologjike. - Gjatë vlerësimit të nxënësve, duhet të vihet theksi te verifikimi i shkallës së arritjes së shprehive praktike të vlerësimit të pranisë së gjallesave në tokë, të sasisë së rrënjëve, nxjerrjes së kampionit të tokës me metodën e belit, si dhe për vlerësimin e tokës për kultivimin biologjik të kulturave.
<p>Kushtet e domosdoshme për realizimin e modulit</p>	<p>Për realizimin si duhet të modulit është e domosdoshme të sigurohen mjediset, veglat, pajisjet, dhe materialet e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ferma e shkollës. - Pajisje kancelarie. - Vegla të thjeshta për hapjen e profilit. - Katologë apo manualë me të dhëna standarde për parametrat biologjik të tokës bujqësore.